

PRESUDA SUDA

17. prosinca 1998.(*)

„Žalba – Dopuštenost – Trajanje postupka – Mjere izvođenja dokaza – Pristup spisu – Tržišno natjecanje – Sporazumi, odluke i usklađena djelovanja – Novčane kazne”

U predmetu C-185/95 P,

Baustahlgewebe GmbH, poduzetnik osnovan u skladu s njemačkim pravom, sa sjedištem u Gelsenkirchenu (Njemačka), koji zastupaju Joachim Sedemund i Frank Montag, odvjetnici u Kölnu, s izabranom adresom za dostavu u Luxembourg kod Aloysea Maya, 31 Grand-Rue,

žalitelj,

povodom žalbe protiv presude Prvostupanjskog suda Europskih zajednica (prvo vijeće) od 6. travnja 1995., Baustahlgewebe/Komisija (T-145/89, Zb., str. II-987.), u svrhu ukidanja te presude,

a druga stranka u postupku je:

Komisija Europskih zajednica, koju je u početku zastupao Bernd Langeheine, član pravne službe, u svojstvu agenta, a zatim Paul Nemitz, član pravne službe, u svojstvu agenta, uz asistenciju Alexandra Böhlkea, člana odvjetničke komore u Bruxellesu, s izabranom adresom za dostavu u Luxembourg kod Carlosa Gómeza de la Cruza, člana iste službe, Centre Wagner, Kirchberg,

SUD,

u sastavu: G. C. Rodríguez Iglesias, predsjednik, J.-P. Puissochet i G. Hirsch (predsjednici vijeća), G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward, H. Ragnemalm (izvjestitelj), L. Sevón, M. Wathelet, R. Schintgen i K. M. Ioannou, suci,

nezavisni odvjetnik: P. Léger,

tajnik: H. A. Rühl, glavni administrator,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja stranaka na raspravi održanoj 4. studenoga 1997.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 3. veljače 1998.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjevom podnesenim tajništvu Suda 14. lipnja 1995. Baustahlgewebe GmbH podnio je žalbu na temelju članka 49. Statuta Suda EZ-a protiv presude od 6. travnja 1995., Baustahlgewebe/Komisija (T-145/89, Zb., str. II-987., u daljnjem tekstu: pobijana presuda), u kojoj je Prvostupanjski sud djelomično poništio članak 1. Odluke Komisije 89/515/EEZ od 2. kolovoza 1989. o postupku na temelju članka 85. Ugovora o EEZ-u (IV/31.553 – Čelične armaturne mreže) (SL L 260, str. 1., u daljnjem tekstu: odluka), utvrdio iznos novčane kazne koju je izrekla Komisija u iznosu od 3 milijuna ECU-a, odbio tužbu u preostalom dijelu, te naložio tužitelju da snosi vlastite troškove i trećinu troškova Komisije.

Činjenice iz kojih proizlazi tužba, te presuda Prvostupanjskog suda

- 2 Prema pobijanoj presudi, od 1980. godine u sektoru čeličnih armaturnih mreža na njemačkom i francuskom tržištu te na tržištu Beneluksa pojavio se niz sporazuma i djelovanja. Predmetni proizvod je predgotovljeni armaturni proizvod, izrađen od glatkih ili rebrastih hladno-valjanih šipki betonskog čelika, točkasto zavarenih pod pravim kutom kako bi se dobila mreža koja se koristi u gotovo svim područjima gradnje armiranim betonom.
- 3 Postoje različite vrste čeličnih armaturnih mreža, osobito standardna mreža, kataloška mreža Lettermatten ili polustandardnog tipa, kataloška mreža Listenmatten tipa i mreža izrađena po mjeri.
- 4 U odnosu na njemačko tržište, Bundeskartellamt (Savezni kartelni ured) dodijelio je 31. svibnja 1983. odobrenje za stvaranje kartela koji su zbog strukturne krize sklopili njemački proizvođači čeličnih armaturnih mreža, a koji je, nakon što je jednom obnovljen, istekao 1988. godine. Kartel je bio namijenjen smanjenju kapaciteta, predviđao je kvote za isporuku i dogovor o cijenama, koji je, doduše, vrijedio samo za prve dvije godine provedbe kartela. Bundeskartellamt je 1983. obavijestio Komisiju o osnivanju toga strukturno-kriznog kartela.
- 5 Dana 6. i 7. studenoga 1985. službenici Komisije, postupajući u skladu s člankom 14. stavkom 3. Uredbe Vijeća br. 17 od 6. veljače 1962., Prve uredbe o provedbi članaka 85. i 86. Ugovora (SL 13, str. 204.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 3., str. 3.), bez prethodnog upozorenja proveli su pretrage istodobno u prostorijama sedam poduzetnika i dvaju udruženja, i to: Tréfilunion SA, Sotralentz SA, Tréfilarbeid Luxembourg/Saarbrücken SARL, Ferriere Nord SpA (Pittini), Baustahlgewebe GmbH, Thibo Draad- en Bouwstaalprodukten BV (Thibodraad), NV Bekaert, Syndicat National du Tréfilage d'Acier (STA) i Fachverband Betonstahlmatten eV; dana 4. i 5. prosinca 1985. proveli su i pretrage u prostorijama poduzetnikâ ILRO SpA, GB Martinelli, NV Usines Gustave Boël (Afdeling Trébos), Tréfileries de Fontaine-l'Evêque (TFE), Frère-Bourgeois Commerciale SA (FBC), Van Merksteijn Staalbouw BV i ZND Bouwstaal BV.
- 6 Dokazi pronađeni u tim pretragama i informacije dobivene u skladu s člankom 11. Uredbe br. 17 naveli su Komisiju na zaključak kako su između 1980. i 1985. predmetni proizvođači počinili povredu članka 85. Ugovora kroz niz sporazuma odnosno usklađenih djelovanja vezanih uz kvote isporuke i cijene čeličnih armaturnih mreža.

Komisija je pokrenula postupak predviđen u članku 3. stavku 1. Uredbe br. 17, te je 12. ožujka 1987. obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama poslana predmetnim poduzetnicima koji su na nju odgovorili. Rasprava s njihovim zastupnicima održana je 23. i 24. studenoga 1987.

- 7 Na kraju tog postupka Komisija je donijela odluku kojom je za 14 proizvođača čeličnih armaturnih mreža izrekla novčanu kaznu zbog povrede članka 85. stavka 1. Ugovora. Iz točke 22. te odluke razvidno je kako su ograničenja tržišnog natjecanja proizašla iz niza sporazuma i/ili usklađenih djelovanja kojima se utvrđuju cijene i kvote isporuke, te se dijele tržišta čeličnih armaturnih mreža. Ti su se sporazumi, prema toj odluci, odnosili na različite dijelove zajedničkog tržišta (francusko, njemačko i tržište Beneluksa), no utjecali su na trgovinu između država članica jer su u njima sudjelovali poduzetnici sa sjedištem u različitim državama članicama.
- 8 Što se tiče činjenica koje su dovele do postupka na Prvostupanjskom sudu, iz pobijane presude proizlazi da se u odluci tužitelj tereti osobito:

na njemačkom tržištu,

- da je sudjelovao u sporazumima o trgovinskom međudjelovanju Njemačke i Francuske s francuskim poduzetnikom Tréfilunion. Ti su sporazumi navodno sklopljeni 7. lipnja 1985. tijekom razgovora između g. Müllera, koji je direktor tužitelja, pravni zastupnik strukturno-kriznog kartela i predsjednik udruženja Fachverband Betonstahlmatten, te g. Mariea, direktora Tréfiluniona i predsjednika udruženja Association Française Technique pour le Developpment de l'Emploi des Treillis Soudés (ADETS). Prvostupanjski sud je u točki 63. pobijane presude utvrdio kako se odlukom (t. 140.) tužitelju pripisuje da se upustio u opći dogovor s Tréfilunionom s ciljem ograničavanja zajedničkog ulaska njihovih proizvođača na tržište u Njemačku i Francusku (vidjeti t. 135. do 143. i 176. odluke, kao i t. 59. do 68. pobijane presude);
- da je sudjelovao u sporazumima koji se odnose na njemačko tržište i namijenjeni su, prvo, uređivanju izvoza proizvođača iz Beneluksa u Njemačku i, drugo, poštovanju cijena koje su na snazi na njemačkom tržištu (vidjeti t. 147., 178. i 182. odluke, kao i t. 83. do 94. pobijane presude);
- da je nastojeći ograničiti odnosno urediti uvoz u Njemačku, sklopio dva sporazuma o isporuci, i to 24. studenoga 1976. i 22. ožujka 1982., s poduzetnicima Bouwstaal Roermond BV (kasnije Tréfilunion Bouwstaal Roermond) i Arbed SA afdeling Nederland. U tim je sporazumima tužitelj preuzeo isključivu prodaju u Njemačkoj – po cijeni koja je trebala biti dogovorena prema posebnim kriterijima – određene godišnje količine čeličnih armaturnih mreža iz pogona u Roermondu. Bouwstaal Roermond BV i Arbed SA afdeling Nederland obvezali su se da dok traju ti sporazumi neće obavljati izravne ili neizravne isporuke u Njemačku. Odlukom se utvrđuje da sporazumi o isključivoj distribuciji nisu, barem nakon donošenja šireg dogovora o trgovini između Njemačke i Beneluksa, ispunjavali uvjete iz Uredbe Komisije (EEZ) br. 67/67/EEZ od 22. ožujka 1967. o primjeni članka 85. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma o isključivom poslovanju (SL 1967, 57, str. 849.). Otkad ti dogovori postoje, sporazume je trebalo smatrati dijelom sveobuhvatnog

dogovora o podjeli tržišta (vidjeti t. 148. i 189. odluke i t. 95. do 109. pobijane presude);

- da je sudjelovao u sporazumu s Tréfilarbedom o prestanku ponovnog uvoza čeličnih armaturnih mreža iz pogona u St Ingbertu u Njemačku, preko Luksemburga (vidjeti t. 152. i 180. odluke i t. 110. do 122. pobijane presude);

na tržištu Beneluksa,

- da je sudjelovao u sporazumima između njemačkih proizvođača koji izvoze u zemlje Beneluksa i drugih proizvođača koji prodaju u zemljama Beneluksa, a u vezi s poštovanjem cijena utvrđenih za tržište Beneluksa. Prema odluci, ti su sporazumi utvrđeni na sastancima održanima u Bredi i Bunniku između kolovoza 1982. i studenoga 1985. godine. Odluka također tereti tužitelja da je sudjelovao u sporazumima između njemačkih proizvođača, s jedne strane, i proizvođača iz Beneluksa („klub Breda”), s druge strane, koji su se sastojali od primjene količinskih ograničenja njemačkog izvoza u Belgiju i Nizozemsku i obavještavanja belgijsko-nizozemske skupine o podacima o izvozu određenih njemačkih proizvođača (vidjeti t. 78.(b), 163., 168. i 171. odluke, kao i t. 123. do 138. pobijane presude).

9 Izreka odluke glasi:

„Članak 1.

Tréfilunion SA, Société Métallurgique de Normandie (SMN), Chiers-Châtillon-Gorcy (Tecnor), Société de Treillis et Panneaux Soudés, Sotralentz SA, Tréfilarbed SA, ili Tréfilarbed Luxembourg/Saarbrücken SARL, Tréfileries Fontaine l'Évêque, Frère-Bourgeois Commerciale SA (sada Steelinter SA), NV Usines Gustave Boël, Afdeling Trébos, Thibo Draad- en Bouwstaalprodukten BV (sada Thibo Bouwstaal BV), Van Merksteijn Staalbouw BV, ZND Bouwstaal BV, Baustahlgewebe GmbH, ILRO SpA, Ferriere Nord SpA (Pittini), i GB Martinelli fu GB Metallurgica SpA počinili su povredu članka 85. stavka 1. Ugovora o EEZ-u tako što su od 27. svibnja 1980. do 5. studenoga 1985. u jednom ili više navrata sudjelovali u jednom ili više sporazuma odnosno usklađenih djelovanja (u daljnjem tekstu: sporazumi), koji su se sastojali od utvrđivanja prodajnih cijena, ograničavanja prodaje, podjele tržišta i mjera za provedbu tih sporazuma i nadzora nad njihovom provedbom.

Članak 2.

Poduzetnici navedeni u članku 1., koji su još uvijek prisutni u sektoru čeličnih armaturnih mreža u Zajednici, dužni su bez odlaganja okončati navedene povrede (ako to već nisu učinili) te će se od sada u pogledu svojeg poslovanja povezanog s čeličnim armaturnim mrežama suzdržati od svih sporazuma ili usklađenih djelovanja koji mogu imati jednaki ili slični cilj odnosno učinak.

Članak 3.

Sljedeće novčane kazne izriču se dolje navedenim poduzetnicima u vezi s povredama utvrđenima u članku 1.:

1. Tréfilunion SA (TU): kazna od 1.375.000 ECU-a;
2. Société Métallurgique de Normandie (SMN): kazna od 50.000 ECU-a;
3. Société des Treillis et Panneaux Soudés (STPS): kazna od 150.000 ECU-a;
4. Sotralentz SA: kazna od 228.000 ECU-a;
5. Tréfilarbeid Luxembourg/Saarbrücken SARL: kazna od 1.143.000 ECU-a;
6. Steelinter SA: kazna od 315.000 ECU-a;
7. NV Usines Gustave Boël, Afdeling Trébos: kazna od 550.000 ECU-a;
8. Thibo Bouwstaal BV: kazna od 420.000 ECU-a;
9. Van Merksteijn Staalbouw BV: kazna od 375.000 ECU-a;
10. ZND Bouwstaal BV: kazna od 42.000 ECU-a;
11. Baustahlgewebe GmbH (BStG): kazna od 4.500.000 ECU-a;
12. ILRO SpA: kazna od 13.000 ECU-a;
13. Ferriere Nord SpA (Pittini): kazna od 320.000 ECU-a;
14. GB Martinelli fu GB Metallurgica SpA: kazna od 20.000 ECU-a.

[...]” [neslužbeni prijevod]

- 10 U tim je okolnostima, zahtjevom podnesenim tajništvu Suda 20. listopada 1989., tužitelj podnio tužbu za poništenje odluke i, podredno, za umanjene novčane kazne, kao i izdavanje naloga da se Komisiji naloži snošenje troškova. Rješenjima od 15. studenoga 1989. Sud je ovaj predmet i deset drugih predmeta koji se tiču iste odluke dodijelio Prvostupanjskom sudu u skladu s člankom 14. Odluke Vijeća 88/591/EZUČ, EEZ, Euratom od 24. listopada 1988. o osnivanju Prvostupanjskog suda Europskih zajednica (SL L 319, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 5., str. 8.).
- 11 Te su tužbe upisane pod brojevima T-141/89 do T-145/89 i T-147/89 do T-152/89. Rješenjem od 13. listopada 1992. Prvostupanjski sud naložio je, u skladu s člankom 50. svojeg Poslovnika, da zbog međusobne povezanosti navedene predmete treba spojiti za potrebe usmenog postupka. U predmetu na koji se odnosi ova žalba pisani postupak pred Prvostupanjskim sudom dovršen je 5. srpnja 1990. Dana 16. veljače 1993. prvo vijeće Prvostupanjskog suda odlučilo je na temelju izvješća suca izvjestitelja pokrenuti usmeni postupak i zatražiti od stranaka pisane odgovore na određena pitanja prije rasprave. Izvještaj za raspravu je 18. svibnja 1993. dostavljen strankama, te su one usmeno iznijele argumentaciju i odgovorile na pitanja koja im je Prvostupanjski sud postavio na raspravi od 14. do 18. lipnja 1993. Prvostupanjski sud donio je presudu 6. travnja 1995.
- 12 Uzimajući u obzir činjenicu da tužitelj nije sudjelovao u sporazumu s Tréfilunionom u svrhu vezivanja njihovog budućeg izvoza uz kvote, kao i činjenicu da nije sudjelovao u sporazumu sa Sotralentzom o određivanju kvota za izvoz Sotralentza na njemačko tržište, te uzimajući u obzir postojanje olakotne okolnosti vezane uz sporazum između tužitelja i Tréfilarbeda o prestanku ponovnog uvoza iz St Ingberta u Njemačku, Prvostupanjski sud je u pobijanoj presudi smatrao kako članak 1. odluke treba djelomično poništiti, a

novčanu kaznu od 4,5 milijuna ECU-a, izrečenu tužitelju, umanjiti i utvrditi je u iznosu od 3 milijuna ECU-a. Prvostupanjski sud odbio je tužbu u preostalom dijelu te je tužitelju naložio snošenje vlastitih troškova i trećine troškova Komisije.

Žalba

- 13 U svojoj žalbi žalitelj od Suda traži:
- da ukine pobijanu presudu u dijelu u kojem se tom presudom žalitelju izriče novčana kazna od 3 milijuna ECU-a, odbija njegova tužba i nalaže mu se snošenje vlastitih troškova i trećine troškova Komisije, te da odluči da je postupak dovršen,
 - podredno, da ukine pobijanu presudu i vrati predmet Prvostupanjskom sudu na daljnje postupanje,
 - da poništi članke 1., 2. i 3. odluke u dijelu u kojem se odnose na žalitelja, a nisu bili poništeni pobijanom presudom,
 - podredno, da smanji novčanu kaznu na razumni iznos,
 - da Komisiji naloži snošenje troškova prvostupanjskog postupka i žalbe.
- 14 Komisija zahtijeva da Sud odbije žalbu i žalitelju naloži snošenje troškova.
- 15 U prilog svojoj žalbi, žalitelj tvrdi da je Prvostupanjski sud zbog prekomjernog trajanja postupka povrijedio njegovo pravo na suđenje u razumnom roku, kako je predviđeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda od 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLJP), te da je donošenjem presude 22 mjeseca nakon zatvaranja usmenog postupka povrijedio opće načelo neposrednosti. Nadalje, Prvostupanjski sud je pri ocjeni dokaza primijenio pogrešni kriterij analize kada nije provjerio jesu li činjenice koje je Komisija spomenula mogle biti uzete u obzir na način koji ne uključuje postojanje ograničavajućeg sporazuma, te je odbio ispitati dokaze koje je podnio tužitelj. Takvim je postupanjem Prvostupanjski sud povrijedio načela primjenjiva na izvođenje dokaza. Osim toga, Prvostupanjski sud povrijedio je prava obrane time što je odbio zahtjev žalitelja da se Komisiji naloži da mu dozvoli uvid u svu dokumentaciju upravnog postupka i određenu dokumentaciju u vezi s njemačkim strukturno-kriznim kartelom.
- 16 Žalitelj također smatra kako je Prvostupanjski sud u pogledu definicije mjerodavnog tržišta i navodnih ograničavajućih sporazuma
- između tužitelja i Tréfiluniona, u vezi s trgovinskim međudjelovanjem između Njemačke i Francuske,
 - s proizvođačima iz Beneluksa, u vezi s njemačkim tržištem i
 - o kvotama i cijenama na tržištu Beneluksa,

počinio povredu članka 85. stavka 1. Ugovora kada nije uredno naveo razloge i/ili je pogrešno opisao činjenice. Također što se tiče sporazuma o isključivoj distribuciji sklopljenih između tužitelja s jedne strane i poduzetnikâ Bouwstaal Roermond BV i

Arbed SA afdeling Nederland s druge strane, Prvostupanjski sud nije se pridržavao uvjeta primjene Uredbe br. 67/67.

- 17 Konačno, tužitelj tvrdi kako je u pogledu izricanja novčanih kazni Prvostupanjski sud počinio povredu članka 15. Uredbe br. 17.
- 18 Najprije valja primijetiti da su žalbe, u pogledu postupovnih nepravilnosti, a u skladu s člankom 168.a Ugovora o EZ-u i člankom 51. stavkom 1. Statuta Suda EZ-a, ograničene na pitanja prava. U skladu s potonjom odredbom, žalba se može temeljiti na nenadležnosti Prvostupanjskog suda, na povredi postupka pred njim koja je negativno utjecala na interese žalitelja, i na povredi prava Zajednice koju je počinio Prvostupanjski sud.
- 19 Prema tome, Sud je nadležan provjeriti je li pred Prvostupanjskim sudom počinjena povreda postupka koja negativno utječe na interese žalitelja i dužan je osigurati da su u pogledu tereta dokazivanja i izvođenja dokaza poštovana opća načela prava Zajednice i Poslovnik (vidjeti osobito rješenje od 17. rujna 1996., San Marco/Komisija, C-19/95 P, Zb., str. I-4435., t. 40.).
- 20 Valja primijetiti da članak 6. stavak 1. EKLJP-a predviđa da radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega, svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.
- 21 Opće načelo prava Zajednice da svatko ima pravo na pošteno suđenje – načelo koje se vodi tim temeljnim pravima (vidjeti osobito mišljenje 2/94, od 28. ožujka 1996., Zb., str. I-1759., t. 33., i presudu od 29. svibnja 1997., Kremzow, C-299/95, Zb., str. I-2629., t. 14.), a osobito pravo na postupak u razumnom roku, primjenjivo je u okviru postupaka pokrenutih protiv odluke kojom Komisija izriče kazne poduzetniku zbog povrede prava tržišnog natjecanja.
- 22 Prema tome, na Sudu je da u žalbenom postupku ispita žalbene razloge o pitanjima koja se tiču postupka pred Prvostupanjskim sudom.
- 23 Nadalje, što se tiče navodno pogrešnog ispitivanja činjenica, iz članka 168.a Ugovora i članka 51. stavka 1. Statuta Suda EZ-a razvidno je da Prvostupanjski sud ima isključivu nadležnost, prvo, utvrditi činjenice, osim ako materijalna netočnost njegovog utvrđenja proizlazi iz dokumentacije koja mu je dostavljena i, drugo, ocijeniti te činjenice. Nakon što je Prvostupanjski sud utvrdio odnosno ocijenio činjenice, Sud je prema članku 168.a Ugovora nadležan preispitati pravnu kvalifikaciju Prvostupanjskog suda u vezi s tim činjenicama, kao i pravne zaključke koje je iz njih izveo (vidjeti osobito gore navedeno rješenje San Marco/Komisija, t. 39.).
- 24 Sud, dakle, nije nadležan utvrđivati činjenice niti u pravilu ispitivati dokaze koje je Prvostupanjski sud prihvatio u prilog tim činjenicama. Uz uvjet da su dokazi uredno pribavljeni i da su poštovana opća načela prava i postupovna pravila u pogledu tereta dokazivanja i izvođenja dokaza, jedino Prvostupanjski sud može odlučivati o vrijednosti koju valja pridati dokazima koji su mu podneseni (vidjeti osobito gore navedeno rješenje San Marco/Komisija, t. 40.). Osim u slučaju iskrivljavanja dokaza, takvo ocjenjivanje

stoga ne predstavlja pravno pitanje koje je kao takvo podložno nadzoru Suda (presuda od 2. ožujka 1994., Hilti/Komisija, C-53/92 P, Zb., str. I-667., t. 42.).

- 25 Međutim, pitanje je li obrazloženje presude Prvostupanjskog suda proturječno ili neodgovarajuće jest pravno pitanje koje se kao takvo može postaviti u okviru žalbe (vidjeti osobito presude od 1. listopada 1991., Vidrányi/Komisija, C-283/90 P, Zb., str. I-4339., t. 29.; od 20. studenoga 1997., Komisija/V, C-188/96 P, Zb., str. I-6561., t. 24. i od 7. svibnja 1998., Somaco/Komisija, C-401/96 P, Zb., str. I-2587., t. 53.).

Žalbeni razlozi koji se temelje na postupovnim nepravilnostima

Povreda načela dovršenja postupka u razumnom roku

- 26 Žalitelj tvrdi kako je vrijeme koje je Prvostupanjskom sudu trebalo da donese presudu predugačko, što je dovelo do povrede članka 6. stavka 1. EKLJP-a. Trajanje postupka nikako se ne može pripisati okolnostima predmeta, nego se, naprotiv, treba pripisati Prvostupanjskom sudu. Takvo kašnjenje je *Prozeßhindernis* (zapreka vođenju postupka), koja opravdava ukidanje pobijane presude i poništenje odluke, kao i zatvaranje postupka. Podredno, žalitelj tvrdi da je prekomjerno trajanje upravnog, a zatim i sudskog postupka, samo po sebi olakotna okolnost i razlog za smanjenje iznosa novčane kazne prema načelu smanjenja kazne koje je prepoznato kako u pravnom poretku država članica, tako i u praksi Prvostupanjskog suda.
- 27 Komisija poriče da je postupak predugo trajao i smatra da, iako se postupak pred Prvostupanjskim sudom mogao činiti otegnutim, to ne može biti zapreka vođenju postupka.
- 28 Najprije valja pojasniti da je postupak koji Sud u ovom predmetu ispituje kako bi utvrdio je li počinjena postupovna nepravilnost na štetu interesa žalitelja, započeo 20. listopada 1989., što je datum na koji je podnesena tužba za poništenje, a okončan je 6. travnja 1995., što je datum na koji je donesena pobijana presuda. Prema tome, postupak koji Sud sada razmatra trajao je oko pet godina i šest mjeseci.
- 29 Najprije valja navesti da se na prvi pogled radi o dugom trajanju postupka. Međutim, razumnost roka treba se sagledati u svjetlu okolnosti specifičnih za svaki predmet, a osobito važnosti predmeta za osobu na koju se odnosi, njegove složenosti i postupanja tužitelja i nadležnih tijela (vidjeti po analogiji presude Europskog suda za ljudska prava Erkner i Hofauer od 23. travnja 1987., serija A br. 117., § 66.; Kemmache od 27. studenoga 1991., serija A br. 218., § 60.; Phocas protiv Francuske od 23. travnja 1996., Zbornik presuda i odluka 1996-II, str. 546., § 71., i Garyfallou AEBE protiv Grčke od 27. rujna 1997., Zbornik presuda i odluka 1997-V, str. 1821., § 39.).
- 30 Što se tiče važnosti postupka za žalitelja, valja naglasiti da postupak nije izravno ugrozio njegov gospodarski opstanak. Ipak ostaje činjenica da su u slučaju postupka koji se tiče povrede pravila o tržišnom natjecanju, temeljni uvjet pravne sigurnosti koju gospodarski subjekti moraju imati te cilj kojim se osigurava da tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu ne bude narušeno, od velike važnosti ne samo za tužitelja i njegove konkurente, nego i za treće strane, zbog velikog broja osoba kojih se to tiče i financijskih interesa u pitanju.

- 31 Naime, postojala je vjerojatnost da se na temelju članka 15. stavka 2. Uredbe br. 17 žalitelju izrekne novčana kazna u iznosu do 10 % njegovog prihoda u prethodnoj poslovnoj godini. U ovom slučaju Komisija je u skladu s člancima 3. i 4. odluke tužitelju izrekla kaznu od 4,5 milijuna ECU-a, s rokom plaćanja od tri mjeseca nakon dostave odluke, zajedno sa zateznom kamatom po stopi od 12,5 % godišnje nakon isteka tog roka.
- 32 U tom pogledu članak 192. Ugovora o EZ-u među ostalim propisuje da su odluke Komisije kojima se nameće novčana obveza, osim ako se ona nameće državama, izvršive, te da je izvršenje uređeno pravilima građanskog postupka koja su na snazi u državi na čijem se državnom području ono provodi. Zajedničkom primjenom odredaba članaka 185., 186. i 192. Ugovora o EZ-u i članka 4. Odluke 88/591, tužbe podnesene Prvostupanjskom sudu nemaju suspenzivni učinak; Prvostupanjski sud može, ako smatra da to okolnosti zahtijevaju, narediti privremenu suspenziju primjene pobijanog akta, odrediti sve potrebne privremene mjere i, prema potrebi, suspendirati izvršenje.
- 33 U ovom slučaju iz spisa proizlazi da tijekom postupka pred Sudom nije poduzeta nijedna mjera naplate kazne jer je žalitelj dostavio bankovnu garanciju, kako je to naložila Komisija. Ta činjenica, međutim, ne može žalitelja lišiti njegovog prava na pošteno suđenje u razumnom roku, a osobito na odluku o osnovanosti navoda o povredi prava tržišnog natjecanja koje je protiv njega iznijela Komisija i o kaznama koje je u vezi s time izrekla.
- 34 S obzirom na sve te okolnosti, valja utvrditi da je postupak pred Prvostupanjskim sudom bio od stvarnog interesa za žalitelja.
- 35 Što se tiče složenosti predmeta, valja imati na umu kako je u svojoj odluci Komisija zaključila da je 14 proizvođača čeličnih armaturnih mreža počinilo povredu članka 85. Ugovora nizom sporazuma odnosno usklađenih djelovanja u vezi s kvotama isporuke i cijenama toga proizvoda. Tužba koju je žalitelj podnio na tri različita jezika, bila je jedna od 11 tužbi koje su formalno spojene za potrebe usmenog postupka.
- 36 S obzirom na to, iz spisa i iz pobijane presude proizlazi da je postupak koji se tiče žalitelja zahtijevao pomno ispitivanje prilično opsežne dokumentacije, kao i činjeničnih i pravnih pitanja određene složenosti.
- 37 Što se tiče postupanja žalitelja pred Prvostupanjskim sudom, iz spisa je razvidno da je na zahtjev prvospomenutog rok za podnošenje odgovora na repliku produljen za otprilike mjesec dana.
- 38 S time u vezi nije moguće prihvatiti argument Komisije da je postupak pred Prvostupanjskim sudom odgođen zbog toga što odvjetnik tužitelja prvo nije sudjelovao u upravnom postupku pred Komisijom, a zatim je većinu svojih argumenata pogrešno usmjerio na novčanu kaznu koju je Komisija izrekla žalitelju zbog sudjelovanja u strukturno-kriznom kartelu.
- 39 Naime, poduzetnik na kojeg se odnosi odluka Komisije o utvrđenju povrede prava tržišnog natjecanja i izricanju kazne tom poduzetniku, mora biti u mogućnosti da svim sredstvima koja on smatra primjerenima osporava navode iznesene protiv njega.

- 40 Prema tome, nije utvrđeno da je žalitelj značajno doprinio otezanju postupka.
- 41 Što se tiče postupanja nadležnih tijela, valja imati na umu da je svrha pridruživanja Prvostupanjskog suda Sudu i uvođenja dvaju stupnjeva nadležnosti bila, prvo, unaprijediti sudsku zaštitu interesa pojedinaca, osobito u postupcima koji zahtijevaju pomno ispitivanje složenih činjenica, i, drugo, održati kvalitetu i učinkovitost sudskog nadzora u pravnom poretku Zajednice, omogućujući Sudu da se usmjeri na svoju temeljnu zadaću, a to je osigurati poštovanje prava prilikom tumačenja i primjene prava Zajednice.
- 42 Zbog toga struktura pravosudnog sustava Zajednice u određenim aspektima opravdava da se Prvostupanjskom sudu, koji je nadležan za utvrđivanje činjenica i ispitivanje merituma spora, dozvoli razmjerno dulje razdoblje za razmatranje tužbi koje zahtijevaju temeljito ispitivanje složenih činjenica. Međutim, ta zadaća ne lišava sud Zajednice, osnovan posebno u tu svrhu, obveze poštovanja razumnih rokova rješavanja predmeta.
- 43 Također valja voditi računa o ograničenjima u pogledu postupaka pred sudovima Zajednice koja se osobito odnose na uporabu jezika predviđenu u članku 35. Poslovnika Prvostupanjskog suda, kao i o obvezi utvrđenoj u članku 36. stavku 2. toga poslovnika koja nalaže objavu presuda na jezicima navedenima u članku 1. Uredbe Vijeća br. 1 od 15. travnja 1958. o određivanju jezika koji se koriste u Europskoj ekonomskoj zajednici (SL 1958., 17, str. 385.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 3., str. 3.).
- 44 Međutim, valja utvrditi da okolnosti ovog predmeta nisu takve da bi ukazivale da ograničenja te vrste mogu opravdati trajanje postupka pred Prvostupanjskim sudom.
- 45 Što se tiče načela razumnog roka valja naglasiti da su dva razdoblja bitna kada je riječ o postupku pred Prvostupanjskim sudom. Dakle, protekla su približno 32 mjeseca između kraja pisanog postupka i odluke o pokretanju usmenog postupka. Doduše, rješenjem od 13. listopada 1992. odlučeno je da se 11 predmeta spoji za potrebe usmenog postupka. Valja ipak naglasiti kako u tom razdoblju nije donesena nijedna druga mjera upravljanja postupkom ili mjera izvođenja dokazâ . Dodatnih 22 mjeseca proteklo je između zatvaranja usmenog postupka i donošenja presude Prvostupanjskog suda.
- 46 Čak i da se u obzir uzmu ograničenja svojstvena postupcima pred sudovima Zajednice, takvo trajanje istrage i vijećanja može se opravdati jedino iznimnim okolnostima. Budući da pred Prvostupanjskim sudom nije bilo prekida postupka, posebno na temelju članaka 77. i 78. njegovog Poslovnika valja zaključiti da takve okolnosti ne postoje u ovom slučaju.
- 47 S obzirom na prethodna razmatranja treba utvrditi, ne dovodeći u pitanje relativnu složenost predmeta, da postupak pred Prvostupanjskim sudom nije ispunio uvjete u pogledu poštovanja razumnog roka.
- 48 Radi ekonomičnosti postupka te kako bi se osigurala izravna i učinkovita mjera protiv takve nepravilnosti postupka, žalbeni razlog koji se odnosi na prekomjerno trajanje postupka valja smatrati osnovanim s ciljem ukidanja pobijane presude u dijelu u kojem određuje da novčana kazna izrečena žalitelju iznosi 3 milijuna ECU-a.

49 Međutim, u nedostatku bilo kakve naznake da je trajanje postupka na neki način utjecalo na njegov ishod, taj žalbeni razlog ne može dovesti do ukidanja pobijane presude u cijelosti.

Povreda načela neposrednosti

50 Žalitelj tvrdi da je Prvostupanjski sud počinio povredu općeg načela prava Zajednice o neposrednosti sudskog postupka time što je presudu donio 22 mjeseca nakon zatvaranja usmenog postupka, čime je poništena korisnost potonjeg postupka, koji je izbljedio u sjećanju sudaca. Žalitelj u bitnome tvrdi da načelo usmenosti sudskog postupka podrazumijeva neposrednu prirodu postupka, što u skladu sa zakonom o parničnom i kaznenom postupku većine država članica uključuje obvezu Prvostupanjskog suda na vijećanje odmah nakon rasprave i donošenje presude ubrzo nakon toga.

51 Komisija tvrdi da načelo neposrednosti postupka onako kako ga tumači žalitelj, ne postoji u pravu Zajednice, tako da ovaj žalbeni razlog treba odbiti.

52 U tom pogledu kao prvo valja primijetiti da suprotno očitovanju žalitelja na raspravi, ni članak 55. stavak 1. Poslovnika Prvostupanjskog suda ni bilo koja druga odredba toga poslovnika ili Statuta Suda EZ-a ne predviđaju da presude Prvostupanjskog suda trebaju biti donesene unutar određenog razdoblja nakon usmenog postupka.

53 Također valja naglasiti kako žalitelj nije utvrdio da je trajanje vijećanja imalo ikakav učinak na ishod postupka pred Prvostupanjskim sudom, osobito u pogledu gubitka dokaza.

54 U tim okolnostima, ovaj žalbeni razlog treba odbiti kao neosnovan.

Povreda načela izvođenja dokaza

55 Žalitelj tvrdi da je Prvostupanjski sud prvo primijenio pogrešni kriterij prilikom vrednovanja dokaza time što je samo provjerio je li Komisija utvrdila žaliteljevo sudjelovanje u ograničavajućim sporazumima, bez uzimanja u obzir njegovih očitovanja, te je zatim povrijedio pravila vezana uz rokove odbivši, kao nepravodobne, prijedloge za iznošenje usmenih dokaza. Pukim ispitivanjem očitovanja Komisije i odbijanjem da ispita dokaze koje je predložio žalitelj, Prvostupanjski sud nije se pridržavao svoje dužnosti ispitivanja te je počinio povredu prava na pošteno suđenje, kao i načela slobodne ocjene dokaza i načela *in dubio pro reo*.

56 Što se tiče prvoga, žalitelj u bitnome prigovara Prvostupanjskom sudu zbog toga što nije provjerio jesu li se činjenice koje je Komisija iznijela mogle objasniti i drukčije, a ne samo postojanjem ograničavajućeg sporazuma, iako je žalitelj dostavio drugo prihvatljivo i suvislo objašnjenje.

57 Komisija tvrdi da ovaj prigovor zapravo čini zahtjev za ponovno ispitivanje činjenica.

58 U dijelu u kojem se ovaj prigovor ne odnosi na činjenična utvrđenja Prvostupanjskog suda valja istaknuti da, ako postoji spor o postojanju povrede pravila o tržišnom natjecanju, na Komisiji je da dokaže povrede koje je utvrdila i iznese dokaze koji mogu uz dostatan pravni standard dokazati postojanje okolnosti koje čine povredu.

- 59 Međutim, nema osnove za ocjenu da Prvostupanjski sud prilikom ispitivanja dokaza koje je dostavila Komisija nije razmotrio dokaze koje je dostavio žalitelj. Prvo, iz točaka 64. do 67. pobijane presude proizlazi da je Prvostupanjski sud u pogledu sporazuma između žalitelja i Tréfiluniona te na temelju analize napomena koje je dostavila Komisija zaključio da je Komisija uz dostatan pravni standard utvrdila samo dva od navodna tri navrata usklađenih djelovanja. Nadalje, točke 90. do 92. pobijane presude, koje se odnose na sporazume o kvotama i cijenama s proizvođačima iz Beneluksa, točke 115. do 118., koje se odnose na sporazum između žalitelja i Tréfilarbada, te točke 131. do 136., koje se odnose na sporazume o cijenama i kvotama na tržištu Beneluksa, pokazuju da je Prvostupanjski sud, uzevši u obzir argumentaciju žalitelja, ispitao činjenice koje je dostavila Komisija te je zaključio da je Komisija u dovoljnoj mjeri dokazala da je žalitelj sudjelovao u predmetnim sporazumima.
- 60 Što se tiče drugoga, žalitelj prigovara da je Prvostupanjski sud pogrešno protumačio Poslovnik kad je kao nepravodobne odbio dokazne prijedloge žalitelja. Žalitelj ne poriče da je dokazne prijedloge prvi puta iznio u replici. S druge strane, on tvrdi da dokazi istaknuti u replici nisu bili ni novi ni nepravodobni u smislu članka 48. stavka 1. Poslovnika Prvostupanjskog suda, jer je u replici predložio da svjedoci budu saslušani te da on osobno nazoči kako bi se suprotstavio dokazima na koje se Komisija oslanjala u svojem odgovoru na tužbu.
- 61 Žalitelj također tvrdi kako dužnost ispitivanja i načela kontradiktornosti i poštenog suđenja nalažu Prvostupanjskom sudu da prihvati dokazne prijedloge, osim u određenim ograničenim okolnostima čije postojanje nije dokazano u ovom slučaju. On tvrdi da je odbijanje njegovog prijedloga za saslušanje svjedoka i osobnu nazočnost značilo da je došlo do anticipirane ocjene dokaza te dodaje da je čak i u nedostatku dokaznih prijedloga Prvostupanjski sud u skladu s načelom ispitivanja dužan, osobito u postupcima koji mogu dovesti do izricanja novčane kazne, proširiti istragu na sve dokaze koji su mu dostupni te nastojati dobiti najbolje moguće dokaze.
- 62 Komisija tvrdi kako je Prvostupanjski sud postupao u skladu s ustaljenom sudskom praksom kad je smatrao da su dokazni prijedlozi koji su prvi puta izneseni u replici, dostavljeni prekasno te da je zbog toga to kašnjenje trebalo biti obrazloženo.
- 63 Najprije valja imati na umu da je žalitelj, kako bi pružio dokaze u prilog svojim tvrdnjama, zatražio u svojoj tužbi Prvostupanjskom sudu da njegov pravni savjetnik, g. Pillmann, bude saslušan kao svjedok, a u replici je zatražio svoju nazočnost posredstvom osobe koja je pravno ovlaštena da ga zastupa, g. Müllera, te da g. Broekman, bivši predsjednik proizvođača iz Beneluksa, bude saslušan kao svjedok.
- 64 Iz spisa proizlazi da je na sastanku održanom 18. i 24. ožujka 1993. Prvostupanjski sud odlučio strankama postaviti pitanja. S obzirom na zahtjev žalitelja da bude saslušan te s obzirom na četiri teleks poruke od 15. prosinca 1983., 11. siječnja, 4. ožujka i 4. travnja 1984., žalitelj je pozvan da „navede točne i činjenične razloge koji [su ga naveli] da pobija očigledni sadržaj spomenutih dokumenata, povrh općenitog negiranja koje je iznio u svojim podnescima”.
- 65 Prvostupanjski sud je na sastancima 13. i 17. svibnja 1993. odlučio pribaviti očitovanja stranaka o mogućem saslušanju Müllera i Broekmana kao svjedoka, te o osobnoj

nazočnosti tužitelja Boëla, Steelintera i Tréfiluniona na raspravi, i to posredstvom zastupnika koji su bili obaviješteni o kontaktima ostvarenim u to vrijeme.

- 66 Dopisom od 19. svibnja 1993. Komisija se usprotivila saslušanju navedenih svjedoka zbog toga što su oni, u svakom slučaju, zastupnici poduzetnika na koje se odluka odnosi. Prvostupanjski sud je 26. svibnja 1993. odlučio odgoditi donošenje odluke o saslušanju svjedoka.
- 67 U točki 68. pobijane presude Prvostupanjski sud ocijenio je da nema potrebe saslušati svjedoke niti naložiti osobnu nazočnost žalitelja. U točkama 94., 120. i 138. te presude Prvostupanjski sud je u skladu s člankom 48. stavkom 1. Poslovnika odbio prijedloge za saslušanje svjedoka i nazočnost žalitelja jer su ti dokazni prijedlozi, izneseni u replici, bili nepravodobni, a žalitelj se nije pozvao ni na kakve okolnosti koje su ga spriječile da ih podnese u svojoj tužbi.
- 68 S obzirom na ove okolnosti, ne može se dovesti u pitanje utvrđenje Prvostupanjskog suda o relevantnosti saslušanja g. Pillmanna i g. Müllera u vezi sa sporazumom između Baustahlgewebea i Tréfiluniona.
- 69 Što se tiče činjenice da je Prvostupanjski sud odbio saslušati g. Müllera i g. Broekmana zbog toga što dokazni prijedlozi nisu izneseni pravodobno, valja napomenuti da članak 68. stavak 1. Poslovnika Prvostupanjskog suda propisuje da taj sud određuje provjeru određenih činjenica saslušanjem svjedoka, bilo po službenoj dužnosti ili na zahtjev stranaka. U zahtjevu stranke za ispitivanje svjedoka mora biti točno navedeno o kojim bi činjenicama i zbog kojih razloga svjedok trebao biti ispitan. Članak 44. stavak 1. točka (e) Poslovnika Prvostupanjskog suda propisuje da u zahtjevu prema potrebi treba navesti dokazne prijedloge.
- 70 Ako se u zahtjevu za saslušanje svjedoka iznesenom u tužbi točno navodi o kojim bi činjenicama i zbog kojih razloga svjedok odnosno svjedoci trebali biti ispitan, tada je na Prvostupanjskom sudu da ocijeni relevantnost tužbe za predmet spora i potrebu saslušanja navedenih svjedoka.
- 71 U skladu s člankom 48. stavkom 1. Poslovnika Prvostupanjskog suda, stranke mogu u replici ili odgovoru na repliku predložiti nove dokaze u prilog svojoj argumentaciji. One moraju navesti razloge zbog kojih je došlo do kašnjenja predlaganja tih dokaza.
- 72 Dakle, dokazi o protivnom i dopunjavanje dokaznih prijedloga dostavljenih nakon što protivna strana u svojem podnesku dokaže suprotno, nisu obuhvaćeni pravilom prekluzije predviđenim u članku 48. stavku 1. Poslovnika. Ta se odredba ustvari odnosi na nove dokazne prijedloge te je valja čitati u svjetlu članka 66. stavka 2., koji izričito predviđa mogućnost podnošenja dokaza o protivnom i dopunjavanja postojećih dokaznih prijedloga.
- 73 Međutim, što se tiče prijedloga da u ovom slučaju svjedoči g. Broekman i da bude nazočan sam žalitelj, valja samo istaknuti da iz spisa proizlazi da su dokazi na koje se Komisija oslanjala u svojoj obrani već bili spomenuti u odluci i u obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama, odnosno njezinim priložima, te ih je sam žalitelj iznio u Prilogu 3. svojoj tužbi pred Prvostupanjskim sudom. Jednako tako, što se tiče izjava g. Müllera na saslušanju pred Komisijom 24. studenoga 1987., na koje se

Prvostupanjski sud pozvao u točkama 92. i 135. pobijane presude, utvrđeno je da one postoje u zapisniku s toga sastanka koji je sam žalitelj dostavio u Prilogu 9. svojoj tužbi pred Prvostupanjskim sudom.

- 74 Slijedom navedenoga valja smatrati da se zahtjev da g. Broekman bude saslušan kao svjedok i da se žalitelju dozvoli nazočnost posredstvom njegovog pravnog zastupnika, g. Müllera ne može smatrati dokaznim prijedlogom o protivnom, te da je tužitelj imao mogućnost postaviti te zahtjeve u svojoj tužbi Prvostupanjskom sudu.
- 75 U tom je smislu Prvostupanjski sud bio u pravu kad je smatrao da su dokazni prijedlozi izneseni u replici bili nepravodobni te kad ih je odbio zbog toga što žalitelj nije obrazložio njihovo kašnjenje.
- 76 Nadalje valja odbiti argument žalitelja da je Prvostupanjski sud počinio povredu obveze ispitivanja, jer je nesporno da je on donio mjere upravljanja postupkom kako bi olakšao izvođenje dokaza i pojasnio argumentaciju stranaka, u skladu s člankom 64. stavkom 2. Poslovnika.
- 77 Naposljetku, treba naglasiti kako Prvostupanjski sud nije dužan pozivati svjedoke po službenoj dužnosti, budući da članak 66. stavak 1. Poslovnika tog suda jasno navodi da sud određuje prikladne mjere, rješenjem u kojem naznačuje činjenice koje su predmet dokazivanja.
- 78 Slijedom toga valja odbiti žalbeni razlog da je Prvostupanjski sud počinio povredu načela izvođenja dokaza.

Povreda prava uvida u spis

- 79 Žalitelj tvrdi da je Prvostupanjski sud povrijedio prava obrane kad mu je odbio zahtjev za dostavu cjelokupne dokumentacije iz upravnog postupka, iako pravo pristupa spisu proizlazi iz temeljnog načela prava Zajednice koje se mora poštovati u svim okolnostima. Dakle, Komisija je prema članku 85. stavku 1. Ugovora obvezna poduzetnicima uključenima u postupak odobriti pristup svim dokumentima koje je prikupila tijekom istrage, bez obzira na to jesu li za njih povoljni ili nepovoljni. Ta se načela isto tako primjenjuju u postupcima pred Prvostupanjskim sudom kada tužitelju tijekom upravnog postupka nisu bili dostavljeni dokumenti koji bi mogli biti relevantni za njegovu obranu. U svakom slučaju, žalitelj smatra da Prvostupanjski sud nije imao pravo odbiti njegov zahtjev za dostavu dokumenata uz obrazloženje da nije iznio dokaze da su ti dokumenti relevantni za njegovu obranu. Naime, stranka i njezini savjetnici ne mogu ocijeniti važnost dokumenta za obranu dok ne dobiju saznanja o njegovom postojanju i sadržaju.
- 80 Žalitelj nadalje smatra da je Prvostupanjski sud povrijedio prava obrane kada je odbio naložiti dostavu dokumenata u vezi s njemačkim strukturno-kriznim kartelom.
- 81 Što se tiče zahtjeva za pristup svim postupovnim dokumentima, Komisija navodi da je Prvostupanjski sud bio u pravu kad je utvrdio da žalitelj nije iznio dokaze da su ti dokumenti relevantni za njegovu obranu. U pogledu dokumenata koji se odnose na strukturno-krizni kartel, takva postupovna nepravilnost ne može biti predmet žalbe jer nije takva da može nanijeti štetu interesima žalitelja i jer podrazumijeva proširenje predmeta spora pred Prvostupanjskim sudom, što je u kontekstu žalbe nedopušteno.

- 82 Prije svega, što se tiče prigovora nedopuštenosti na koji se pozvala Komisija, dovoljno je utvrditi, prvo, da je pitanje je li postojanje njemačkog strukturno-kriznog kartela utjecalo na odluku raspravljano pred Prvostupanjским sudom i, drugo, da žalitelj pred Sudom tvrdi kako je krizni kartel utjecao barem na iznos izrečenih kazni. U tim okolnostima ovdje se ne radi o proširenju predmeta spora pred Prvostupanjским sudom. Žalbeni razlog koji proizlazi iz prava na uvid u dokumente povezane s kriznim kartelom, stoga je nedopušten.
- 83 Nadalje, što se tiče pristupa dokumentima, treba podsjetiti da iz točke 23. pobijane presude proizlazi da je Komisija tijekom upravnog postupka žalitelju dostavila dokumente koji su se izravno ili neizravno odnosili na njega, osim onih koji su bili povjerljivi, istodobno podsjećajući žalitelja da u svrhu pripreme svojih očitovanja ima pravo uz odobrenje pregledati ostale dokumente kojima Komisija raspolaže.
- 84 Iz točke 28. pobijane presude i iz dokumenata kojima Sud raspolaže proizlazi da je žaliteljev novoimenovani pravni savjetnik pred Komisijom tvrdio da i nakon donošenja odluke još uvijek ima pravo uvida u spis. Razmjena dopisa između stranaka pokazuje da je Komisija podsjetila žalitelja da mu je, kao prilog obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama, prosljedila dokumente na kojoj se ta obavijest temelji. Komisija je faksom od 11. listopada 1989. dostavila popis svih dokumenata u spisu vezanih uz žalitelja te mu je ponudila poslati njihovu presliku. Slijedom tog prijedloga žalitelj je faksom od 16. listopada 1989. zatražio, prvo, da mu se pošalju izvješće i spis o pretrazi provedenoj u njegovim prostorijama 6. i 7. studenoga 1985., kao i dokument o pretrazi provedenoj na iste datume u uredima Fachverband Betonstahlmattena i, drugo, da mu se dopusti uvid u zapisnik i druge dokumente kojima je Bundeskartellamt obavijestio Komisiju o postojanju strukturno-kriznog kartela u Njemačkoj. Međutim do podnošenja tužbe Komisija na taj zahtjev nije reagirala.
- 85 Stoga je žalitelj u svojoj tužbi od Prvostupanjskog suda tražio da Komisiji naloži da mu dopusti uvid u (a) sve postupovne dokumente koji se odnose na njega, (b) sve dokumente, korespondenciju, zapisnike i dopise o izvješću koje je Bundeskartellamt podnio Komisiji o postojanju strukturno-kriznog kartela i (c) sve dokumente, isprave, zapisnike i dopise o trilateralnim pregovorima između Komisije, Bundeskartellamta i zastupnika njemačkog strukturno-kriznog kartela.
- 86 Prvostupanjски sud utvrdio je, kao što je navedeno u točki 33. pobijane presude, da zahtjev žalitelja treba smatrati zahtjevom za mjeru upravljanja postupkom u smislu članka 64. stavka 3. točke (d) njegovog Poslovnika.
- 87 Prvostupanjски sud je u točki 34. pobijane presude odbio zahtjev za pristup spisu Komisije uz obrazloženje da žalitelj nije osporavao da je tijekom upravnog postupka Komisije primio sve dokumente iz spisa koji se izravno ili neizravno na njega odnose i na kojima je temeljena obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama, te da nije dostavio nikakav dokaz o tome da su drugi dokumenti relevantni za njegovu obranu. Prvostupanjски sud je stoga smatrao kako je žalitelju dana prilika da, kako je i namjeravao, iznese svoje stajalište o svim prigovorima koje je Komisija protiv njega iznijela u obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama koja mu je bila upućena, kao i o dokazima u prilog tim činjenicama, a koje je Komisija navela u obavijesti odnosno njezinim priložima, te kako su, prema tome, prava obrane bila poštovana. Prvostupanjски sud zaključio je da su i tijekom pripreme tužbe i tijekom postupka pred Prvostupanjским

sudom zastupnici žalitelja imali saznanja o svim okolnostima da mogu ispitati zakonitost odluke i u potpunosti osigurati obranu žalitelja.

- 88 Prvostupanjski sud je u točki 35. pobijane presude također odbio zahtjev za dostavu dokumenata koji se odnose na njemački strukturno-krizni kartel, jer žalitelj nije izjavio da se nije mogao obraniti od činjenica koje su mu stavljene na teret zato što nije imao te dokumente te nije iznio dokaze o tome kako ti dokumenti mogu doprinijeti rješenju spora. Prvostupanjski sud je dodao da je u svakom slučaju riječ o dokazima koji nisu povezani s predmetom postupka.
- 89 U tom pogledu valja primijetiti kako je svrha pristupa spisu u predmetima tržišnog natjecanja osobito da se primateljima obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama omogućiti upoznavanje s dokazima iz spisa Komisije, tako da na temelju tih dokaza mogu učinkovito iznijeti svoje stajalište o zaključcima koje je Komisija donijela u svojoj obavijesti (presude od 9. studenoga 1983., Michelin/Komisija, 322/81, Zb., str. 3461., t. 7.; od 13. veljače 1979., Hoffmann-La Roche/Komisija, 85/76, Zb., str. 461., t. 9. i 11., i od 6. travnja 1995., BPB Industries i British Gypsum/Komisija, C-310/93 P, Zb., str. I-865., t. 21.).
- 90 Međutim, suprotno tvrdnji žalitelja, opća načela prava Zajednice kojima se uređuje pravo pristupa spisu Komisije ne primjenjuju se kao takva na sudski postupak koji je uređen Statutom Suda EZ-a i Poslovníkom Prvostupanjskog suda.
- 91 Naime, u skladu s člankom 21. Statuta Suda EZ-a, Sud može od stranaka zahtijevati da dostave sve dokumente i sve informacije koje on smatra potrebnima. Članak 64. stavak 1. Poslovníka Prvostupanjskog suda predviđa da „mjere upravljanja postupkom imaju za cilj osigurati pripremu predmetâ za raspravu, odvijanje postupaka i rješavanje sporova u najboljim mogućim uvjetima”.
- 92 U skladu s člankom 64. stavkom 2. točkama (a) i (b) Poslovníka Prvostupanjskog suda, svrha mjera upravljanja postupkom je osobito osigurati dobro odvijanje pisanog i usmenog postupka i lakše izvođenje dokaza, kao i odrediti pitanja u pogledu kojih stranke moraju dopuniti svoju argumentaciju ili koja zahtijevaju izvođenje dokazâ. U skladu s člankom 64. stavkom 3. točkom (d) i stavkom 4., ove mjere stranke mogu predložiti u bilo kojoj fazi postupka, a one se mogu, među ostalim, sastojati od toga da se od stranaka zahtijeva podnošenje svih dokaznih elemenata u vezi s predmetom.
- 93 Iz toga slijedi da je žalitelj mogao od Prvostupanjskog suda zatražiti da protivnoj stranci naloži podnošenje dokumenata kojima raspolaže. Međutim, kako bi Prvostupanjski sud mogao utvrditi je li za pravilno vođenje postupka korisno naložiti podnošenje određenih dokumenata, stranka koja to zatraži mora identificirati tražene dokumente i dostaviti sudu barem najnužnije informacije koje ukazuju na korisnost tih dokumenata za potrebe postupka.
- 94 Treba napomenuti da iz pobijane presude i spisa Suda proizlazi da, iako mu je Komisija dostavila popis svih dokumenata u spisu koji se na njega odnose, žalitelj u svojem zahtjevu Prvostupanjskom sudu nije u dovoljnoj mjeri identificirao dokumente iz spisa koje je tražio da mu se dostave. Što se tiče dokumenata koji se odnose na njemački strukturno-krizni kartel, iako je žalitelj prigovorio Komisiji što je odlučila da je njegovo

sudjelovanje u kartelu otegotni čimbenik, on ipak nije pružio nikakve informacije o tome na koji bi mu način traženi dokumenti mogli biti korisni.

- 95 Prvostupanjski sud je stoga bio u pravu kad je u točkama 34. i 35. pobijane presude odbio zahtjev za dostavu dokumenata. Stoga ovaj žalbeni zahtjev treba odbiti kao neosnovan.

Žalbeni razlog koji se temelji na povredi članka 85. stavka 1. Ugovora

Ograničavanje tržišta

- 96 Žalitelj smatra da Prvostupanjski sud nije dostatno obrazložio dio presude koji se odnosi na definiciju tržišta o kojem je riječ. Osobito tvrdi da, suprotno onome što je Prvostupanjski sud naveo u točkama 38. i 40. pobijane presude, na raspravi nikad nije izjavio da na svojim strojevima može proizvesti standardne mreže ili da su kataloške mreže i standardne mreže zamjenjive. U tim okolnostima tržište se ne može definirati na način da obuhvaća obje vrste mreža.
- 97 Komisija smatra da ovim žalbenim razlogom žalitelj traži da Sud izvrši nadzor utvrđenja činjeničnog stanja koje je dao Prvostupanjski sud.
- 98 Valja istaknuti da je ovaj žalbeni razlog, u mjeri u kojoj se temelji na nedovoljnom obrazloženju u pobijanoj presudi, dopušten u fazi žalbe.
- 99 S time u vezi valja tek navesti da je Prvostupanjski sud prilikom definiranja mjerodavnog tržišta u točki 39. pobijane presude naveo kako cijene standardnih mreža i Listenmattena nisu bile previše različite. Također je u točki 40. pobijane presude utvrdio da je na raspravi postalo jasno da je uporaba standardnih mreža na određenim lokacijama na kojima se obično koriste mreže izrađene po mjeri zapravo moguća, ako je cijena standardne mreže bila toliko niska da je glavni izvođač mogao biti siguran u znatne uštede koje pokrivaju dodatne troškove i nadoknađuju tehničke nedostatke nastale zbog promjene materijala, te da je u dijelu razdoblja obuhvaćenog sporazumima bila takva situacija.
- 100 Prvostupanjski sud je dakle u dovoljnoj mjeri objasnio razloge zbog kojih bi određene okolnosti povezane s razinama cijena mogle potaknuti gospodarske subjekte na korištenje standardnih mreža umjesto kataloških, definirajući tako tržište koje je zajedničko za oba proizvoda.
- 101 Žalbeni razlog koji se temelji na nedostatku obrazloženja u pogledu definicije tržišta stoga valja odbiti kao neosnovan.

Sporazumi između žalitelja i Tréfiluniona

- 102 Žalitelj smatra kako pobijana presuda ne otkriva razloge zbog kojih su sporazumi sklopljeni s Tréfilunionom činili povredu članka 85. stavka 1. Ugovora, te prigovara Prvostupanjskom sudu što činjenice nije okvalificirao s obzirom na uvjete utvrđene tom odredbom.
- 103 U prilog ovom žalbenom razlogu, žalitelj tvrdi, kao prvo, da Prvostupanjski sud nije ispitao argument da odlučnost Tréfiluniona da Komisiji ne podnosi pritužbu u vezi s

njemačkim strukturno-kriznim kartelom nije ograničavanje tržišnog natjecanja i, kao drugo, da se Prvostupanjski sud nije očitovao o tome može li odlučnost žalitelja da dva ili tri mjeseca ne izvozi kataloške mreže u Francusku proizvesti takvo ograničavanje, odnosno osjetno utjecati na trgovinu između država članica.

- 104 Komisija smatra da je Prvostupanjski sud ispravno kvalificirao sporne činjenice razmatrajući ih u kontekstu primjenjivog pravila.
- 105 S time u vezi valja primijetiti da je u točki 63. pobijane presude Prvostupanjski sud utvrdio kako se odlukom tužitelju pripisuje da se upustio „u opći dogovor s Tréfilunionom s ciljem ograničavanja zajedničkog ulaska njihovih proizvoda na tržište u Njemačku i Francusku”. Taj se dogovor očitovao na tri načina: (1) Tréfilunion neće Komisiji podnijeti pritužbu protiv njemačkog strukturno-kriznog kartela; (2) žalitelji pogoni u Gelsenkirchenu neće izvoziti kataloške mreže u Francusku u razdoblju od dva do tri mjeseca; (3) dvije su stranke dogovorile da se za njihov budući izvoz odrede kvote.
- 106 Na temelju analize dvaju internih dopisa, koje su sastavili g. Marie 16. srpnja 1985. i g. Müller 27. kolovoza 1985., Prvostupanjski sud je zaključio kako je Komisija u dovoljnoj mjeri utvrdila odlučnost Tréfiluniona da Komisiji ne podnosi pritužbu protiv njemačkog strukturno-kriznog kartela i odbijanje žalitelja da izvozi kataloške mreže u Francusku u razdoblju od dva do tri mjeseca. S druge strane, Prvostupanjski sud je smatrao da Komisija nije u dovoljnoj mjeri utvrdila postojanje sporazuma čiji je cilj bio odrediti kvote za njihov budući izvoz.
- 107 Valja naglasiti kako je Prvostupanjski sud u točki 64. pobijane presude zauzeo stajalište da odlučnost g. Mariea da ne podnosi pritužbu protiv njemačkog strukturno-kriznog kartela treba promatrati kao postupanje prema konkurentu u zamjenu za ustupke toga konkurenta, u kontekstu sporazuma kojim se krši članak 85. stavak 1. Ugovora.
- 108 Tvrdeći da ta odlučnost, jednako kao i žaliteljev pristanak da na dva do tri mjeseca ne izvozi kataloške mreže u Francusku, čine dio općeg dogovora povezanog sa zajedničkim ulaskom njihovih proizvoda na tržište u Njemačku i Francusku, Prvostupanjski sud ispravno je zaključio da Komisija nije pogriješila kad je smatrala da je tužitelj sudjelovao u ograničavajućem sporazumu protivnom članku 85. stavku 1. Ugovora.
- 109 U nedostatku bilo kakvog dokaza koji bi dokazao očitu pogrešku u ocjeni Prvostupanjskog suda, ovaj žalbeni razlog valja odbiti kao neosnovan.
- Sporazumi o kvotama i cijenama na tržištu Beneluksa i, s proizvođačima iz Beneluksa, na njemačkom tržištu
- 110 Žalitelj smatra da je Prvostupanjski sud pogrešno primijenio članak 85. stavak 1. Ugovora kada nije uzeo u obzir bitne dokaze koje mu je iznio te tvrdi da je Prvostupanjski sud zanemario činjenicu da su njegovi suradnici sudjelovali na sastancima proizvođača samo kao zastupnici poduzetnika uključenih u strukturno-krizni kartel odnosno Fachverband Betonstahlmatten, a ne kao zastupnici žalitelja. On dodaje da je, što se tiče tržišta Beneluksa, obrazloženje izneseno u presudi proturječno, jer samo sudjelovanje na sastanku na kojemu su drugi poduzetnici sklopili sporazum o cijenama ne može činiti povredu članka 85. ako sâm poduzetnik ne distribuira proizvode obuhvaćene sporazumom.

- 111 Komisija smatra da se prigovorima koje žalitelj ističe nastoji osporiti ocjena Prvostupanjskog suda u pogledu dokaza koji su mu dostavljeni, što – osim ako ja narušen smisao tih dokaza – ne čini pitanje prava koje podliježe nadzoru od strane Suda. Ona dodaje da takvo narušavanje nije dokazano. Naposljetku tvrdi da obrazloženje koje je Prvostupanjski sud iznio u presudi nije proturječno.
- 112 S time u vezi valja istaknuti, kao što je nezavisni odvjetnik naveo u točkama 200. i 246. svojeg mišljenja, da žalitelj u biti ne čini ništa drugo nego reproducira dugačke odlomke iz odgovora koje je dao na pitanja Prvostupanjskog suda, da bi zatim zaključio, kao što je to učinio i pred Prvostupanjskim sudom, da predmetni dokumenti dokazuju kako je g. Müller nastupao kao zastupnik Fachverband Betonstahlmattena i nadzornog odbora njemačkog strukturno-kriznog kartela, a ne kao predsjednik upravnog odbora žalitelja.
- 113 Valja istaknuti da iz članka 168.a Ugovora, članka 51. Statuta Suda EZ-a i članka 112. stavka 1. točke (c) Poslovnika proizlazi da je u žalbi potrebno točno navesti pobijane elemente presude čije ukidanje žalitelj zahtijeva, kao i pravne argumente posebno istaknute u prilog žalbi. U žalbi koja se ograničava na ponavljanje odnosno doslovno reproduciranje tužbenih razloga i argumenata već iznesenih pred Prvostupanjskim sudom, pa i onih koji se temelje na činjenicama koje je taj sud izričito odbio, taj uvjet nije ispunjen. Takva žalba zapravo nije ništa drugo nego zahtjev za ponovno ispitivanje tužbe podnesene Prvostupanjskom sudu, što je izvan nadležnosti Suda (gore navedeno rješenje San Marco/Komisija, t. 36. do 38.).
- 114 Čak ako žalba i ne sadržava takvo ponavljanje i reproduciranje, ipak je njezin cilj ustvari preispitati činjenično utvrđenje Prvostupanjskog suda.
- 115 Iz toga slijedi da ovi se žalbeni razlozi trebaju proglasiti nedopuštenima.
- Neprimjena Uredbe br. 67/67 na sporazume o isključivoj distribuciji*
- 116 Prema tvrdnjama žalitelja, Prvostupanjski sud nije dokazao da sporazumi o isključivoj distribuciji, sklopljeni između žalitelja s jedne strane i Bouwstaal Roermond BV i Arbed SA afdeling Nederland s druge strane, podrazumijevaju bilo kakvu zabranu paralelnih uvoza, te se nije očitovao o činjenici da je Komisija tolerirala te sporazume koji su joj bili podneseni u doba reorganizacije industrije čelika u Luxembourgu i Saarlandu.
- 117 Komisija tvrdi da argumenti koji se odnose na nepostojanje zabrane paralelnog uvoza ulaze u činjenična utvrđenja Prvostupanjskog suda, a da argument koji se odnosi na toleranciju Komisije u pogledu spornih sporazuma predstavlja novi žalbeni razlog.
- 118 U tom pogledu argument žalitelja da nije dokazano da sporazumi koje je sklopio s poduzeticima Bouwstaal Roermond BV i Arbed SA afdeling Nederland uključuju zabranu paralelnog uvoza, valja proglasiti nedopuštenim, budući da se njime, kao što je nezavisni odvjetnik naveo u točkama 210. i 223. svojega mišljenja, nastoje dovesti u pitanje činjenična utvrđenja Prvostupanjskog suda.
- 119 Što se tiče argumenta žalitelja da se Prvostupanjski sud nije očitovao o činjenici da je Komisija tolerirala predmetne sporazume, valja navesti, kao što je nezavisni odvjetnik istaknuo u točkama 228. do 232. svojega mišljenja, da o tome izneseni argumenti pred Prvostupanjskim sudom nisu bili ništa drugo nego neprecizni navodi koji ničime nisu

potkrijepljeni. Prema tome, Prvostupanjskom sudu se ne može prigovoriti što se o njima nije izjasnio.

120 Ovaj žalbeni razlog stoga treba odbiti.

Žalbeni razlozi koji se temelje na povredi članka 15. Uredbe br. 17

121 Prije svega valja podsjetiti da je mogućnost izricanja novčanih kazni za povrede članka 85. stavka 1. Ugovora izričito predviđena u članku 15. stavku 2. Uredbe br. 17, prema kojemu:

„Komisija odlukom može poduzetnicima ili udruženjima poduzetnika izreći kazne u iznosu od 1 000 do 1 milijun obračunskih jedinica, odnosno iznos koji je viši od toga, ali ne prelazi 10 % prihoda u prethodnoj poslovnoj godini svakog od poduzetnika koji su sudjelovali u povredi, pri čemu su, bilo namjerno ili nepažnjom:

(a) počinili povredu članka 85. stavka 1. [...]

(b) [...]

Prilikom određivanja iznosa kazne valja uzeti u obzir kako težinu tako i trajanje povrede.” [neslužbeni prijevod]

122 Prvo, žalitelj prigovara da je Prvostupanjski sud počinio pogrešku koja se tiče prava u svojoj ocjeni olakotnih i otegotnih okolnosti u vezi s povredama. Prema njegovom mišljenju, Prvostupanjski sud je pogrešno smatrao da je Komisija provela pojedinačnu ocjenu kriterija za utvrđivanje težine povreda. Žalitelj među ostalim tvrdi da su, u svrhu određivanja novčane kazne, i Komisija i Prvostupanjski sud njegovo sudjelovanje u strukturno-kriznom kartelu tretirali kao otegotnu okolnost. Nadalje, kazna izrečena žalitelju je neproporcionalna jer određene olakotne okolnosti nisu bile uzete u obzir.

123 Komisija odgovara kako je taj prigovor nedopušten u mjeri u kojoj uključuje ponavljanje argumenata koje je žalitelj iznio pred Prvostupanjskim sudom. Što se tiče njemačkog strukturno-kriznog kartela, Komisija smatra kako je Prvostupanjski sud naveo razloge zbog kojih je u odluci opravdano ocijenjeno da se njegovo postojanje ne smatra olakotnom okolnošću u odnosu na žalitelja.

124 Drugo, žalitelj tvrdi da nije uzeto u obzir njegovo nepoznavanje nezakonitosti njemačkog strukturno-kriznog kartela i mjera koje su poduzete da bi mu se osigurala zaštita.

125 U vezi s time Komisija smatra da je ovaj prigovor nedopušten jer je po prvi puta iznesen u fazi žalbe.

126 Konačno, žalitelj podredno zahtijeva smanjenje novčane kazne na razumni iznos.

127 Komisija tvrdi da nije na Sudu da svojom ocjenom, zbog razloga pravičnosti, zamijeni ocjenu Prvostupanjskog suda.

128 Najprije valja imati na umu da je isključivo Prvostupanjski sud nadležan ispitati na koji način je u svakom pojedinom predmetu Komisija ocijenila težinu nezakonitog

postupanja. U žalbenom postupku svrha nadzora koji provodi Sud je, prvo, ispitati u kojoj je mjeri Prvostupanjski sud uzeo u obzir na pravno ispravan način sve faktore neophodne za ocjenu težine postupanja u svjetlu članka 85. Ugovora i članka 15. Uredbe br. 17 i, drugo, razmotriti je li Prvostupanjski sud u dovoljnoj mjeri odgovorio na sve argumente koje je žalitelj istaknuo kako bi novčana kazna bila ukinuta ili umanjena (o potonjem vidjeti presudu od 17. srpnja 1997., Ferriere Nord/Komisija, C-219/95 P, Zb., str. I-4411., t. 31.).

- 129 Što se tiče navodne neproporcionalnosti novčane kazne, važno je podsjetiti da nije na Sudu kada odlučuje o pitanjima prava u okviru žalbe, da zbog razloga pravičnosti svojom ocjenom zamjenjuje ocjenu Prvostupanjskog suda koji ostvaruje svoju neograničenu nadležnost odlučivanja o iznosu novčanih kazni koje se izriču poduzetnicima za povrede prava Zajednice (gore navedene presude BPB Industries i British Gypsum/Komisija, t. 34. i Ferriere Nord/ Komisija, t. 31.). Ovaj prigovor stoga treba proglasiti nedopuštenim u mjeri u kojoj se njime zahtijeva ponovno ispitivanje novčanih kazni ili, podredno, smanjenje novčane kazne na razumni iznos. Isto vrijedi za prigovor koji žalitelj nije iznio pred Prvostupanjskim sudom, a koji se odnosi na njegovu navodno nepoznavanje nezakonitosti postupanja s ciljem obrane njemačkog strukturno-kriznog kartela, kako je nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 286. svojega mišljenja.
- 130 Što se tiče nedostatka ocjene olakotnih i otegotnih okolnosti, dovoljno je prije svega istaknuti da pobijana presuda rezimira povrede koje je žalitelj počinio te pojedinosti o njegovom postupanju i ulozi u donošenju odnosno provedbi svakog od sporazuma.
- 131 Prvostupanjski sud je nadalje u točki 146. pobijane presude smatrao da je pobijana odluka, kad se sagleda u cjelini, žalitelju pružila informacije nužne da se upozana s različitim povredama koje mu se stavljaju na teret, zajedno sa specifičnim okolnostima njegova postupanja te, konkretnije, informacije o trajanju njegova sudjelovanja u različitim povredama. Prvostupanjski sud također je utvrdio kako je Komisija u svojoj pravnoj ocjeni u odluci iznijela razne kriterije pomoću kojih je izmjerila težinu povreda pripisanih žalitelju, kao i razne okolnosti kojima su ublažene ekonomske posljedice povreda.
- 132 Nadalje, što se tiče otegotnih okolnosti koje se pripisuju žalitelju, Prvostupanjski sud je u točki 149. pobijane presude utvrdio da žalitelj ni na koji način nije opovrgnuo dokaze koje je Komisija iznijela u vezi s njegovom aktivnom ulogom u sporazumima. Kao što nezavisni odvjetnik ističe u točki 268. svojega mišljenja, Prvostupanjski sud se pozvao na određene točke odluke u kojima se opisuje postupanje žalitelja koje opravdava strože određivanje izrečene kazne. U tim je detaljnim objašnjenjima Komisija istaknula kako pokretačku ulogu koju je žalitelj imao u počinjenju povreda, tako i uključenost g. Müllera u trostrukom svojstvu direktora žalitelja, osobe zakonski ovlaštene za zastupanje njemačkog strukturno-kriznog kartela i predsjednika Fachverband Betonstahlmattena. Komisija je u točki 207. odluke navela da najviše kazne treba izreći poduzetnicima čije je rukovodstvo zauzimalo najviše položaje u udruženjima kao što je Fachverband Betonstahlmatten.
- 133 Što se tiče utvrđenja kojim se žalitelju pripisuje sudjelovanje u strukturno-kriznom kartelu, valja tek navesti da je, budući da je žalitelj kažnjen zbog sporazuma koji nisu bili neraskidivo povezani s osnivanjem kartela te su bili namijenjeni zaštititi njemačkog tržišta od nekontroliranog uvoza iz drugih država članica, Prvostupanjski sud bio u pravu kad je

zaključio da se postojanje takvog odobrenog kartela ne može smatrati općom olakotnom okolnosti u vezi s tim postupanjem žalitelja koji je u tom pogledu preuzeo posebnu odgovornost zbog funkcija koje je obnašao njegov direktor.

- 134 Naposljetku, što se tiče, konkretnije, postojanja olakotnih okolnosti, žalitelj smatra da Prvostupanjski sud nije uzeo u obzir više takvih okolnosti. On stoga prigovara Komisiji i Prvostupanjskom sudu što su kaznu koja mu je izrečena temeljili na njegovom ukupnom prihodu, a ne na procjeni prihoda proizašlog iz sporazumâ. Žalitelj također navodi povredu načela jednakog postupanja zbog toga što mu je u usporedbi s drugim kaznama izrečena neuobičajeno visoka kazna. On također osporava činjenicu da je Prvostupanjski sud prilikom određivanja iznosa kazne uzeo u obzir njegov tržišni udjel na njemačkom tržištu, jer financijski resursi nekog poduzetnika nisu nužno razmjerni njegovom položaju na tržištu.
- 135 S time u vezi valja istaknuti, kako je Prvostupanjski sud iznio u točki 158. pobijane presude, da Komisija nije uzela u obzir ukupni prihod koji je žalitelj ostvario, nego samo prihod od čeličnih armaturnih mreža u šest država članica, te nije premašio granicu od 10 %; zbog toga je s obzirom na težinu i trajanje povrede Prvostupanjski sud ocijenio da Komisija nije počinila povredu članka 15. Uredbe br. 17.
- 136 Prvostupanjski sud je u pogledu određivanja iznosa novčane kazne na 3,15 % prihoda u točki 160. pobijane presude smatrao da su kod žalitelja, u odnosu na kojega nije bilo nikakve opće olakotne okolnosti, međutim utvrđene otegotne okolnosti – kao u slučaju Tréfiluniona – koje odgovaraju broju i razmjeru povreda koje mu se stavljaju na teret.
- 137 Nadalje valja ispitati je li Prvostupanjski sud na pravno ispravan način uzeo u obzir tržišni udjel žalitelja na njemačkom tržištu kad je u točki 147. pobijane presude utvrdio da je Komisija ispravno odbila olakotnom okolnošću za žalitelja smatrati činjenicu da on ne pripada snažnom gospodarskom subjektu, uz obrazloženje da je on poduzetnik s daleko najvećim udjelom na njemačkom tržištu.
- 138 S time u vezi valja istaknuti da elementi na temelju kojih se može ocjenjivati težina neke povrede mogu uključivati količinu i vrijednost robe koja je predmet povrede, kao i veličinu i gospodarsku snagu poduzetnika te, posljedično, utjecaj koji je poduzetnik mogao izvršiti na tržištu (vidjeti presudu od 7. lipnja 1983., *Musique Diffusion française* i dr./Komisija, 100/80 do 103/80, Zb., str. 1825., t. 120.).
- 139 Iz toga proizlazi da je za potrebe određivanja novčane kazne dopušteno uzeti u obzir kako ukupni prihod poduzetnika, koji je pokazatelj, premda približan i nepotpun, njegove veličine i gospodarske snage, tako i udio tog prihoda od robe koja je predmet povrede, te koji stoga ukazuje na opseg povrede (gore navedena presuda *Musique Diffusion française* i dr./Komisija, t. 121.). Iako tržišni udjeli nekog poduzetnika ne mogu biti odlučujući kod donošenja zaključka da poduzetnik pripada snažnom gospodarskom subjektu, oni su ipak mjerodavni pri određivanju utjecaja koji on može imati na tržištu.
- 140 U skladu s time, ovaj prigovor valja odbiti.

Posljedice ukidanja pobijane presude u dijelu u kojem se određuje iznos kazne

- 141 Uzimajući u obzir sve okolnosti predmeta, Sud smatra kako iznos od 50.000 ECU-a čini pravednu naknadu za prekomjerno trajanje postupka.
- 142 Slijedom navedenoga, budući da je pobijana presuda ukinuta u dijelu u kojem se određuje novčana kazna (vidjeti točku 48. ove presude), Sud u skladu s člankom 54. svojega Statuta određuje kaznu u iznosu od 2.950.000 ECU-a.
- 143 U preostalom dijelu žalba se odbija.

Troškovi

- 144 Sukladno članku 122. Poslovnika, kad je žalba osnovana i Sud konačno odluči u sporu, Sud odlučuje o troškovima. U skladu s 69. stavkom 2., koji se na temelju članka 118. primjenjuje na žalbeni postupak, stranci koja ne uspije u postupku nalaže se snošenje troškova, ako je postavljen takav zahtjev. Međutim, u skladu s člankom 69. stavkom 3., ako svaka stranka uspije u određenim zahtjevima, a u drugima ne, Sud može naložiti podjelu troškova. Budući da Komisija nije uspjela u jednom zahtjevu, a žalitelj nije uspio u ostalima, žalitelju valja naložiti snošenje vlastitih troškova i tri četvrtine troškova Komisije.

Slijedom navedenog,

SUD

proglašava i presuđuje:

- 1. Ukida se točka 2. izreke presude Prvostupanjskog suda od 6. travnja 1995., Baustahlgewebe/Komisija (T-145/89) u dijelu u kojem se određuje da novčana kazna koja se izriče žalitelju iznosi 3 milijuna ECU-a.**
- 2. Novčana kazna koja se izriče žalitelju iznosi 2.950.000 ECU-a.**
- 3. U preostalom dijelu žalba se odbija.**
- 4. Žalitelju se nalaže snošenje vlastitih troškova i tri četvrtine troškova Komisije.**

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourggu 17. prosinca 1998.

[Potpisi]

* Jezik postupka: njemački